

แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำ
พักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลให้มีสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่
ในโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้

Guideline for Developing Learners' Quality and Educational Management in
Remote Highland Boarding Schools: Fostering Citizenship Competencies in
Learning Community School

อรนุช มั่งมีสุขศิริ¹ และ ระเบียบ ลิทธิชัย²

Oranuch Mungmesuksiri¹ and Rabiab Sitichai²

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Faculty of Education, Northern College, Thailand

Corresponding Author, E-mail: ²rabiab@northern.ac.th

Received November 16, 2023; Revised December 19, 2023; Accepted February 21, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอน 2) สังเคราะห์วิธีปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) สร้างและพัฒนาแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกล รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี ใช้แนวคิดการวิจัยและพัฒนาเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือโรงเรียนประจำพักนอนภาคเหนือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้บริหาร ครู จำนวน 24 คน จาก 6 โรงเรียน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือแบบสำรวจ แบบประเมินความสำเร็จ และ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพักนอน มี 4 องค์ประกอบ คือ ผู้บริหารและครู การจัดแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่ การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และ การจัดระบบสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยี

2. วิธีปฏิบัติที่ดีของโรงเรียนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการปรับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารและครู ผ่านระบบกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ส่วน คือ ผู้เรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกด้วยวงจรชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ และคนในชุมชนท้องถิ่น

3. แนวทางคือ การพัฒนาโรงเรียนเชิงระบบได้แก่ การจัดปัจจัย กระบวนการ และผลการดำเนินงาน นำไปใช้ 2 ด้านคือด้านพัฒนาผู้เรียน และการจัดการศึกษาของโรงเรียน

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ 1) ผู้เรียนมีสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่ สามารถใช้ทักษะความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต เจตคติและคุณลักษณะที่กำหนด 2) ผู้บริหารและครูพัฒนาวิชาชีพโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ 3) โรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลมีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน; การจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกล; โรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้

Abstract

This Article aimed to study (1) Analyzes the factors that influence student quality and educational management in boarding schools. (2) Synthesizes good practices observed in learning community schools (3) creates and develops guidelines for enhancing learner quality and education in boarding schools in remote highland areas. The research is three-steps integrated approach that uses R&D concepts farmwork. The research areas are boarding schools in northern Thailand. The key informants are the school administrators and teachers, 24 in total from 6 boarding schools by purposive sampling. There were three types of research tools, i.e., data survey, success assessment and in-depth interview. The data analysis used mean, standard deviation, factor analysis. Whereas the Qualitative data was analyzed by content analysis and write descriptive narratives. The results of the research showed that

1. The components of factors affecting the quality development of learners and the management of boarding school education consisted of 4 components: Administrators and Teachers, Organizing plans/Activities to develop the competencies of learners to be new generation of citizens, Providing a safe environment and Organizing systems and facilities convenience, media and technology.

2. Good practice of schools as learning communities is to adjust the vision of administrators and teachers through a 3-part of learning activity system, i.e., Cooperative learning learners, Teachers

design an active learning with professional learning community circuits. and The engaging parents and people in local communities.

3. The guidelines are considered appropriate, and beneficial for develop schools systematically by the experts. The guidelines stress the importance of arranging Input, Processes, and Output. Implementation in two dimensions, are learners development. and school education management.

The Knowledge from the research is as follows; 1) Learners have the competencies of the new generation of citizens, are able to use knowledge skills, vocational skills, life skills, attitudes and attributes 2) Administrators and teachers develop their professions using the profession learning community and 3) Boarding schools in remote highland areas have guidelines for developing learners' competencies to become new generation of citizens and managing school education as a learning community.

Keywords: Learner Competency Development; Education Management of Remote Highland Boarding Schools; School as A Learning Community

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาอย่างมีคุณภาพให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ และคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัย กำหนดเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าสนองตอบ และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ของโลกที่เป็นพลวัต (Office of the Secretariat of the Education Council, 2017) และนโยบายการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานก็เช่นเดียวกัน ให้ความสำคัญ และมุ่งพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 2 ด้าน คือ คุณภาพผู้เรียน และประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ และการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต โดยกำหนดนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนทุกประเภทขับเคลื่อนตามนโยบายการศึกษา พ.ศ. 2564–2565 ใน 4 ด้าน คือ ด้านความปลอดภัย ด้านโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้านคุณภาพ และด้านประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ ตามบริบทของพื้นที่ และให้มีนวัตกรรมในการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามนโยบายการศึกษา (Office of the Basic Education Commission, 2021) สำหรับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูงห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดการศึกษาในแบบโรงเรียนประจำพักนอนให้นักเรียนได้มีที่พักค้างคืน เพื่อลดปัญหาด้านการเดินทางมาโรงเรียน ให้เข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม ทั่วถึง

โรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่ห่างไกลเป็นลักษณะการจัดการศึกษาหนึ่งที่สนองตอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579 เพื่อให้เด็กวัยเรียนในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าถึงการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้เด็กวัยเรียนในพื้นที่ห่างไกล ได้รับโอกาสทางการศึกษา อย่างเท่าเทียม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพการณ์การจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่ห่างไกล โดยภาพรวมแล้วยังพบปัญหาในการจัดปัจจัยการจัดการเรียนรู้ ด้านอาคาร สถานที่ ห้องปฏิบัติการ ครุภัณฑ์ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไม่พร้อมและไม่ทันสมัย การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ และความต้องการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน ด้านการพัฒนาผู้เรียนพบอุปสรรคด้านการอ่าน เขียนภาษาไทยทำให้มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต จึงเกิดเป็นสภาวะของความเหลื่อมล้ำ ในมิติของพื้นที่และการเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ (Mungmesuksiri, 2019) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 จึงจำเป็นต้องค้นหานวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่สูงห่างไกล และจากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า มีการสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนแบบร่วมมือเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เช่นสมาคมคณะกรรมการการศึกษาประจำมลรัฐแห่งสหรัฐอเมริกา (National Association of State Boards of Education, 2016) ได้สรุปผลการวิจัยเสนอเป็นนโยบายของรัฐเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในชนบทไว้ข้อหนึ่งว่ารัฐสนับสนุนการสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เจน พี เพรสตัน (Jane p. Preston, 2017) สรุปว่าคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่ประสบผลสำเร็จในประเทศอเมริกา แคนาดา และออสเตรเลีย จะให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกันของบุคคลนักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชนของโรงเรียน ประกอบกับการศึกษานวัตกรรมการปฏิรูปโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) ของศาสตราจารย์มานาบุ ซาโต (Sato, 2016) ที่หลอมรวมประสบการณ์ของการปฏิรูปโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วโลกเข้าด้วยกัน โดยการปฏิรูปชั้นเรียน และการปฏิรูปโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นแนวทางๆที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญที่น่าเชื่อถือที่สุดสำหรับการปฏิรูปโรงเรียนจนเผยแพร่ในหลายประเทศ เช่น จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮังกิง สิงคโปร์ เวียดนาม และอินโดนีเซีย

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ ในพื้นที่สูง ห่างไกล ให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แบบประจำพักนอน จึงเป็นรูปแบบโรงเรียนที่คณะผู้วิจัยให้ความสนใจจะศึกษาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถ มีสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของ

โลกที่เป็นพลวัตในบริบทพื้นที่สูงห่างไกล และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอน ในพื้นที่สูงห่างไกลให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมายตามนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579

บทความวิจัยนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลเชิงระบบ ด้วยการจัดองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลกับการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนในพื้นที่สูงห่างไกล ด้วยรูปแบบความร่วมมือเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อผลลัพธ์ คือผู้เรียนมีสมรรถนะของพลเมืองรุ่นใหม่ในบริบทพื้นที่สูงห่างไกล และโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในเขตพื้นที่สูงห่างไกล
2. เพื่อสังเคราะห์วิธีปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้
3. เพื่อสร้างและพัฒนาแนวทางพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการ เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้ศึกษาทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยหน่วยงานหลักได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้กำหนดนโยบายและจัดทำแผนงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เติบโตเป็นพลเมืองของประเทศที่มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับปัจจุบันคือหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และฉบับปรับปรุง 2560 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตร พร้อมทั้งกำหนดสมรรถนะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกโดย สถานศึกษาจะจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง หลักสูตรการศึกษาขั้น

พื้นฐานมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนมากขึ้น เนื่องจาก สมรรถนะเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ และความสามารถอื่น ๆ ที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน (Office of the Secretariat of the Education Council, 2019). การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในพื้นที่สูงห่างไกลก็เช่นเดียวกัน ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทพื้นที่สูงห่างไกล ทิศทางการพัฒนาผู้เรียนในพื้นที่สูงห่างไกลจากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริกรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560–2569 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ให้ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร และเป็นฐานในการพัฒนา วัฒนธรรมภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม ชุมชน ท้องถิ่นให้มีคุณภาพไปพร้อมๆกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ เติบโตเป็นพลเมืองรุ่นใหม่ของท้องถิ่นทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนสังคม ให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นพลังของชุมชน ย่อมมีแนวทางในการพัฒนาที่แตกต่างกันไป

แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่ และการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล โดยการศึกษาวัตกรรมการศึกษาของศาสตราจารย์มานาบุ ซาโตะ (2019) การปฏิรูปโรงเรียนสู่โรงเรียนในรูปแบบศตวรรษที่ 21 ได้รับการยอมรับว่าเป็น “แนวทางสำคัญที่น่าเชื่อถือที่สุดสำหรับการปฏิรูปโรงเรียน” จนเผยแพร่ในหลายประเทศ เช่น จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ เวียดนาม และอินโดนีเซีย การปฏิรูปโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ ให้นักเรียนทุกคนได้รับสิทธิในการเรียนรู้ คุณภาพการเรียนรู้สูงขึ้น และการเตรียมพร้อมสังคมสำหรับระบอบประชาธิปไตย นักเรียน ครู ผู้บริหารผู้ปกครองชุมชนทุกคนต่างเป็นศูนย์กลางในโรงเรียน นอกจากนี้มีนักการศึกษาหลายคนได้ยืนยันแนวทางจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพองค์ประกอบหนึ่งคือ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน ความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ ตามบทบาทการจัดการศึกษา (Chuchat Puang somchit (2017), Maxine (2015) และ George Couros (2010) นอกจากนี้การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ วิธีการหรือเทคนิคเชิงระบบ(System Approach) เป็นกรอบช่วยในการค้นหาปัญหา กำหนดวิธีการแก้ปัญหาและ การตัดสินใจแก้ปัญหา (Bunprasert,1986) ระบบประกอบด้วยสิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การดำเนินงานของระบบ กระบวนการ (Process) ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ผลงานหรือผลผลิตของระบบ ผลงาน (Output) หรือ ผลผลิต (Product) คือความสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผล

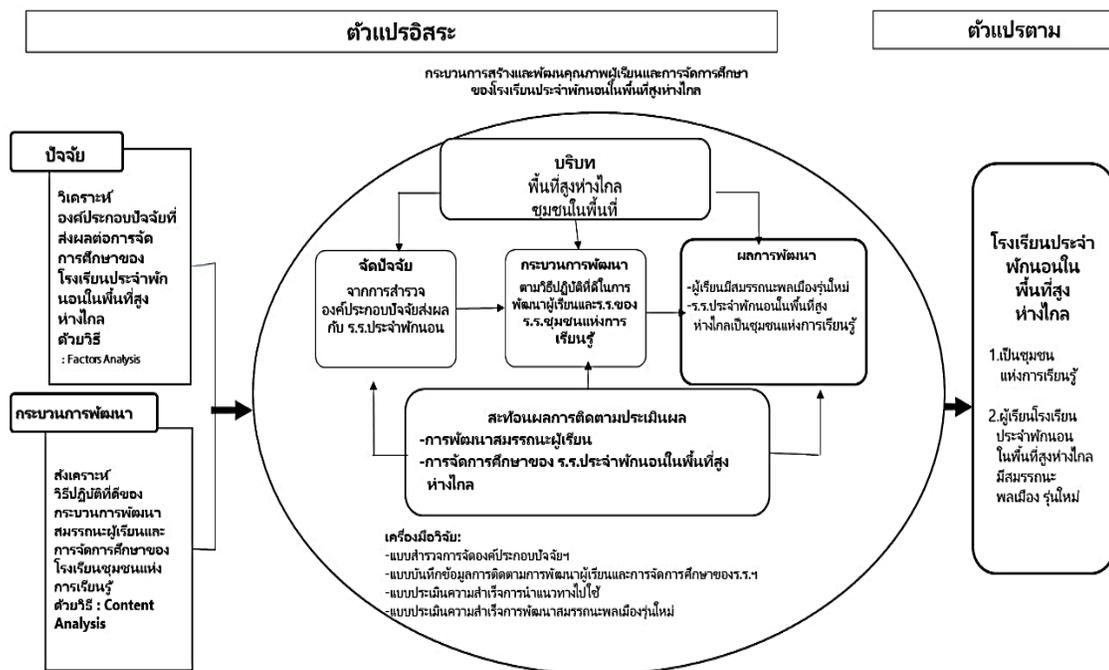
จากการศึกษาแนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579

ที่มีเป้าหมายการพัฒนาการศึกษา 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการพัฒนาผู้เรียน (Learner Aspirations) (2) ด้านการจัดการศึกษา (Aspirations)

สรุปการจัดการศึกษาโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่สูงห่างไกล ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัต(Relevancy) ในบริบทพื้นที่สูงห่างไกล และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการพัฒนาเชิงระบบ จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และใช้แนวคิดการปฏิรูปโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้สร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมเพื่อเป้าหมายคือผู้เรียนมีสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่เป็นสำคัญ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมวิธี ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ(Exploratory Factor Analysis : EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis : PCA) และใช้เกณฑ์การเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักขององค์ประกอบตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มีค่าไอเก็น (Eigenvalues) มากกว่า 1 ตามเกณฑ์ของไคเซอร์ (Kaiser's Criterion) พัฒนตามกระบวนการเชิงระบบ (INPUT – PROCESS – OUTPUT) โดยใช้แนวคิดการปฏิรูปโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้สร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีการแบ่งขั้นตอนวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงสำรวจ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่ห่างไกล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสำรวจ มีค่า IOC แต่ละข้อ ตั้งแต่ 0.80–1.00 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .987 จากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพักนอน สุ่มอย่างง่ายจำนวน 394 คน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis : PCA) และใช้เกณฑ์การเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มีค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1 ตามเกณฑ์ของไคเซอร์ (Kaiser's Criterion) และมีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป เพื่อได้กลุ่มองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกล

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์วิธีปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้องจำนวน 9 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากโรงเรียนในโครงการโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างและพัฒนาแนวทางพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่ห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ และผลการสังเคราะห์วิธีปฏิบัติที่ดีมาวางแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และจัดทำเอกสารประกอบการนำแนวทางไปใช้ ด้วยการระดมความคิดจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง 9 คน ใช้แนวคิดการพัฒนาเชิงระบบ (System Approach) คือการจัดปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตนำแนวทางที่สร้างขึ้น ไปใช้ในโรงเรียนประจำพักนอนกลุ่มเป้าหมาย โดยเลือกแบบเจาะจงในพื้นที่สูงห่างไกล จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก และน่าน รวม 6 โรงเรียน เวลาในการศึกษาการนำไปใช้เชิงพื้นที่ 1 ภาคเรียน ติดตามบันทึกผลการนำแนวทางไปใช้ร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ รวม 9 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้บริหารครูและผู้เกี่ยวข้อง รวม 24 คน ด้วยแบบบันทึกข้อมูลการติดตามการนำแนวทางไปใช้แบบประเมินความสำเร็จของการนำแนวทางไปใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบประเมินการพัฒนาสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่เป็นแบบตรวจสอบรายการ มีหรือไม่มี วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำผลการติดตามประเมินมาพัฒนาแนวทางฯ ให้สมบูรณ์ โดยการสัมมนา

ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship Seminar) จำนวน 9 คน วิเคราะห์เนื้อหา ความเป็นประโยชน์ เป็นไปได้ และเหมาะสม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพิกนออนในเขตพื้นที่ห่างไกลเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) มี 4 องค์ประกอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบ ค่าไอเกน จำนวนตัวแปร /ค่าน้ำหนักขององค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพิกนออน

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	จำนวนตัวแปร (ค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ)
1. ผู้บริหารและครู (Administrator and teachers)	51.607	18 (0.572 – 0.813)
2. การจัดแผนงาน/กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล (Projects and Activities for Remote Area Learners)	19.731	23 (0.514 – 0.660)
3. สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย (Safety Environment)	2.225	19 (0.501 – 0.722)
4. การจัดระบบและสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และเทคโนโลยี (Systems and facilities, media and technology)	1.241	9 (0.524 – 0.773)

จากตารางที่ 1 พบว่าองค์ประกอบที่ 1 ผู้บริหารและครู ของโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่ห่างไกล มีค่าไอเกน สูงสุดเท่ากับ 51.607 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 24.739 ประกอบด้วยปัจจัย 18 ข้อ มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.572 – 0.813 และพบว่าปัจจัย ผู้บริหาร ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณวุฒิเพิ่มสูงขึ้น มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบมากที่สุด องค์ประกอบที่ 2 การจัดแผนงาน/กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล มีค่าไอเกน 3.904 สามารถอธิบาย ความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 19.731 ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญจำนวน 23 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.514 – 0.660 และพบว่า การจัดทำแผน/โครงการ/กิจกรรม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาาร่วมกัน การบริหารเวลาโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและชุมชน มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบมากที่สุด (0.660) องค์ประกอบที่ 3 สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยมีค่าไอเกน 2.225 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 19.315 ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญจำนวน 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.501 – 0.722 และพบว่าปัจจัย การจัดระบบสุขภาพในโรงเรียน เช่น การจัดการขยะ ระบบบำบัดน้ำเสีย ห้องน้ำ ห้องส้วม จัดบริเวณ

ซักล้าง รีด ตากผ้า ให้เป็นสัดส่วนและเพียงพอ มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบมากที่สุด (0.722) องค์ประกอบที่ 4 การจัดระบบและสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และเทคโนโลยี มีค่าไอเกน 1.241 และความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ ร้อยละ 12.751 ประกอบด้วย 9 ปัจจัย มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.524–0.773 และพบว่า เว็บไซต์ของโรงเรียนประชาสัมพันธ์ อัตราการมาเรียนต่อ การออกกลางคืน มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบมากที่สุด (0.773)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าวิธีปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผู้บริหารและคณะครู สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ร่วมกันของทุกคนในโรงเรียน สร้างวัฒนธรรมใหม่ในการเรียนรู้ มีการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ครูและเพื่อนครู ร่วมมือกัน จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก แบบกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ่อแม่ ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2 แสดงแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกล

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการดำเนินงาน 3 ส่วน คือการจัดองค์ประกอบปัจจัย (output) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกล ด้วยการสำรวจสภาพการณ์การจัดการศึกษาของตนเอง และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่ห่างไกล มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านผู้บริหารและครู (2) การจัดแผนงาน/กิจกรรมการ พัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่ กระบวนการดำเนินงาน (process) จัดพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่ และจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผ่านระบบกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่ ผู้เรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ครูและเพื่อนครูร่วมออกแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนด้วยวงจรชุมชน แห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครู (Professional Learning Community: PLC) ได้แก่วางแผน (Plan) จัดการเรียนรู้ (Do) ประเมินสะท้อนผล (See) และการร่วมพลังของโรงเรียนกับพ่อแม่และชุมชน (Parental and Community Involvement) การตรวจสอบประเมินผลความสำเร็จ (output) จากการนำแนวทางไปใช้ 2 มิติ คือมิติด้านการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่และมิติด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกล มี 4 องค์ประกอบ และพบว่าองค์ประกอบปัจจัยด้าน ผู้บริหารและครูส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอน มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่จะทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพงษ์ เถาว์ชาลี (Woraphong Thaochali, 2013) ที่พบว่าประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษามี ปัจจัย ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ระบบการบริหารงานวิชาการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ และ จินา มาเรีย อันเดอร์วูด (Underwood, 2007) ศึกษาการนำแนวคิดเรื่องชุมชนการเรียนรู้มืออาชีพไปใช้ในโรงเรียนและพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบในกระบวนการนำไปใช้ ดังนี้ คือ (ก) ภาวะผู้นำ (ข) การจัดเวลา (ค) การเปลี่ยนแปลงที่เรื่องเล็ก ๆ (ง) ทักษะคติของบุคลากร (จ) ผู้เชี่ยวชาญ (ฉ) สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และ (ง) การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าวิธีปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก แบบร่วมมือกัน ผ่านระบบกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่ ผู้เรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ครูและเพื่อนครูผู้ร่วมงานออกแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนด้วยวงจรชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครู (Professional Learning Community: PLC) ได้แก่ วางแผน (Plan) จัดการเรียนรู้ (Do) ประเมิน สะท้อนผล (See) และโรงเรียนเปิดโอกาสของการมีส่วนร่วมเรียนรู้ของผู้ปกครองและคนในชุมชนท้องถิ่น (Parental and Community Involvement) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จะจัด

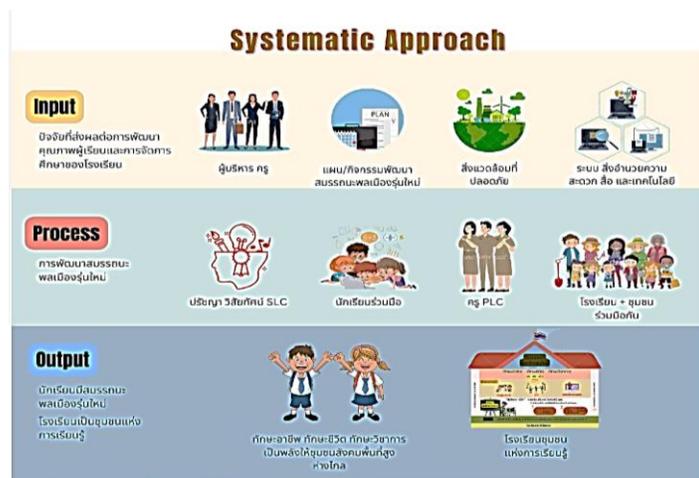
กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกแบบร่วมมือกัน ร่วมคิด ร่วมทำงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามหลักการโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนด้วยการจัดการศึกษาเชิงรุก และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยความร่วมมือกันสอดคล้องกับผลวิจัยของไพพกา ผิดำ (Pewdum, 2021) พบว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครื่องมือที่สำคัญเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ของผู้เรียน และบังอร เสรีรัตน์ (Sereerat, 2022) ที่พบว่าการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนควรจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้เชิงลึกเพื่อเตรียมให้มีเจตคติ/คุณลักษณะ ความรู้และทักษะที่จำเป็น เรียนรู้ให้ปฏิบัติจริงผ่านสถานการณ์และประเมินสมรรถนะโดยใช้สถานการณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ มยุรี เจริญศิริ (Charoensiri, 2021) พบว่า รูปแบบโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเสริมสร้างสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิด Active Learning ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การสร้างและพัฒนาแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ใช้แนวคิดการพัฒนาการดำเนินงานเชิงระบบได้แก่ การจัดปัจจัย (Input) คือการนำผลวิเคราะห์ห้องค้ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนมาจัดเป็นปัจจัย การจัดการกระบวนการ (Process) คือนำผลการถอดบทเรียนวิถีปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาจัดกระบวนการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอน และผลการดำเนินงาน (Output) คือผลการนำแนวทางไปใช้ เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในมิติด้านสมรรถนะผู้เรียนและมิติการจัดการศึกษาของโรงเรียน ผลการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseur's Seminar) ยืนยันคุณภาพด้านความ เหมาะสมของเนื้อหาความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูง ห่างไกลให้เป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการนำแนวคิดเชิงระบบและแนวคิดการปฏิรูปโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้มาใช้จัดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนสอดคล้องกับ ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2013) ที่พบว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพ ควรประกอบด้วยส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ด้านปัจจัย 2) ด้านกระบวนการและ 3) ด้านผลที่ได้รับและอรรถพวงษ์ อินตะวงษ์ (Intawong, 2021) พบว่าแนวทางการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทั้งระบบ ส่งผลต่อนักเรียนคุณภาพ และปีเตอร์สัน (Preston, 2017) ที่พบว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนชนบทที่ประสบผลสำเร็จ ประการแรกผู้บริหารจะให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับบุคคล ทั้ง ครูและบุคลากรของโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ประการที่สอง ผู้บริหารโรงเรียนในชนบท คือผู้สร้างโอกาส สร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ห่างไกล เป็นผู้นำนโยบายมาปรับให้เข้ากับนโยบายพื้นที่ท้องถิ่นสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน จุงและทิง

(Chuang & Ting, 2021) พบว่ามีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบในกระบวนการของชุมชนการเรียนรู้มืออาชีพ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของครูในกระบวนการออกแบบหลักสูตร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การมีเป้าหมายร่วมกัน สนับสนุนความร่วมมือกัน ร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อค้นพบสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่ห่างไกลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่และโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีขอบข่ายการดำเนินงานเชิงระบบ คือ การจัดปัจจัย(Input) กระบวนการดำเนินงาน(Process) ผลผลิต(Output) ดังนี้

ภาพที่ 3 การดำเนินงานเชิงระบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษา

ของโรงเรียนประจำพักนอน ในพื้นที่สูงห่างไกล

การดำเนินงานเชิงระบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1. การจัดองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลเชิงพื้นที่ 4 ด้านได้แก่ (1) ผู้บริหาร และครู ต้องมีวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับ โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (2) การจัดแผนงาน/กิจกรรมการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ และด้านทักษะชีวิต (4) การจัดระบบ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาโรงเรียนและนักเรียนเข้าถึงข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ทันโลกอย่างเหมาะสม

2. การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่ ของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และจัดประสบการณ์ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ และด้านทักษะชีวิต ให้ผู้เรียนใช้ความรู้ เจตคติ คุณลักษณะต่าง ๆ ผ่านระบบการจัด กิจกรรม 3 ส่วน ตามแนวคิดการปฏิรูปโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ แบบร่วมมือของผู้เรียน

(2) ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครู รวมกลุ่มของผู้สอนในลักษณะของชุมชนเชิงวิชาการที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (3) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและคนในชุมชนท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. ผลของการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพิกนออนพื้นที่สูงห่างไกลที่ประสบความสำเร็จ โดยที่ด้านผู้เรียน มี 2 ข้อ คือ (1) ผู้เรียนมีสมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่อย่าง เป็นรูปธรรม (2) ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามสภาพบริบททางสังคมและด้านการจัดการศึกษา มี 6 ข้อ คือ (1) ผู้บริหาร และครู พัฒนาริชาชีพ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) (2) เป็นที่เชื่อถือของชุมชน ชุมชนให้ความร่วมมือ และร่วมมือกับชุมชน (3) โรงเรียนมีแผนงาน/กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเด่น เป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนพื้นที่สูงห่างไกล (4) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ อาคารสถานที่ของโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย (5) มีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน และบริการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน (Service Ability) (6) ชุมชนและต้นสังกัด ให้การยอมรับว่าเป็นโรงเรียนคุณภาพของชุมชนบนพื้นที่สูงห่างไกล

สรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แนวทางพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สมรรถนะพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้การพัฒนาเชิงระบบ (System Approach) คือ โรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกลจะต้องดำเนินงานใน 3 ส่วน ได้แก่ (1) การจัดปัจจัย (Input) คือจัดองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกล (2) การจัดกระบวนการ (Process) การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (3) ผลการดำเนินงาน (Output) การประเมินผลความสำเร็จ การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมี

1) การจัดองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกล มี 4 องค์ประกอบ

2) การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพิกนออนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องมีวิสัยทัศน์ของโรงเรียนในการปฏิรูปโรงเรียนเป็นโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ด้วยระบบกิจกรรม 3 ส่วน

3) การประเมินผลความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่และการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 5 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
1. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกลโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนมากที่สุดคือผู้บริหารและครู การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารและครูให้มีคุณลักษณะและวิสัยทัศน์ในการนำนโยบายมาปรับใช้ให้เข้ากับนโยบายพื้นที่ท้องถิ่น และการสร้างความร่วมมือกันอย่างดีระหว่างสมาชิกของโรงเรียนและชุมชนของโรงเรียน

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนประจำพักนอนในพื้นที่สูงห่างไกล ปฏิรูปการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดการปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้โรงเรียนประจำให้ใช้กระบวนการของชุมชนการเรียนรู้มีอาชีพสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ให้มีแผน/กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน สนับสนุนความร่วมมือทุกกระบวนการ ร่วมเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของโรงเรียนและชุมชน

3. เสนอแนะให้สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีนโยบายพันธกิจ แผนปฏิบัติการครอบคลุมองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษา
1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร และครู 2) การจัดแผนงาน/กิจกรรม การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้เป็นพลเมืองรุ่นใหม่ทั้งด้านวิชาการ ด้านอาชีพ และด้านทักษะชีวิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในด้านอื่น ๆ สรุปเป็นองค์ความรู้ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา องค์รวมที่มีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยนวัตกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

References

- Charoensiri, M. (2021). The Development of a School–based Professional Learning Community Model for the Enhancing Learning Management Competency on Active Learning Concepts that promotes Innovation of elementary school students. *Journal of Education Silpakorn University*, 19(1), 236–252.
- Chuang, N.C. & Ting, Y.K. (2021). School–based professional learning communities as a means for curriculum development: A case study from Taiwan. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 7(4), 1184–1210. <https://doi.org/10.46328/ijres.2408>
- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (2013). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. 9th Edition. New York: McGraw–Hill.
- Intawong, A. (2021). *The Causal Relationship Model for the Whole School Approach of Schools in the Office of the Basic Education Commission* [Doctoral dissertation, Naresuan University].
- Maxine. (2015). *The 4 Types of School Principals*. Retrieved 6 June 2020, from <http://mawiasgedom.com/the-4-types-of-school-principals/>
- Mungmesuksiri, O. (2019). *Research and Development of the Guideline for Enhancing the Learning Opportunity and Equity in Boarding Schools in Northern Thailand*. Office of the Basic Education Commission. Ministry of Education.
- National Association of State Boards of Education. (2016). *Educating Student in Rural America: Capitalizing on Strengths, Overcoming Barriers*. Retrieved 6 June 2020, from <https://www.nasbe.org/educating-students-in-rural-america-capitalizing-on-strengths-overcoming-barriers>
- Pewdum, P. (2021). Professional Learning Community to the Success of the Organization. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 3(1), 11–18.
- Preston, J.P. (2017). *Successful Leadership in Rural Schools ERIC*. Retrieved 6 June 2020, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext>
- Puangsomchit, C. (2017). Establishing good relationships between schools and communities. *Veridian E–Journal in Science and Technology*, 10 (2), 1342–1353.
- Sato, M. (2016). *School Reform Concept “Learning Community” with the application of theory into practice*. Nonthaburi: PhamPim Printing.
- Sereerat, B. (2022). Teachers and Learners’ Competencies Development. *Silpakorn Educational Research Journal*, 14 (1), 1–11.

Thaochali, W. (2013). *The Efficiency of School Administration related to the World Class Standard School of secondary schools in the Northeastern region* [Doctoral dissertation, Silpakorn University].

Underwood, J. M. (2007). Study of the Implementation of a Professional Learning Community in one Middle School in Georgia. Retrieved 6 June 2020, from <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/etd/286>